

с минимален ангажимент“ (к. м.). А на друго място признава, че към Македония го е влекло „... онова вродено чувство за таинствено, мрачно, после оная страст към риск“ (к. м.). Разбира се, едно научно изследване не би могло да се основава на някакви вродени чувства, но тук Яворов определя в същност своя неспокоен темперамент, който го извежда в крайности. Във всеки случай романтичните склонности в природата на Яворов са очевидни и те само улесняват пътя му в оная посока, която обективните обстоятелства на живота определят. Темпераментът и индивидуалните склонности го тикат към по-широка дейност, към дейност с обществено значение, диктуват му да се прояви в дела, които надхвърлят сивото еднообразие на живота. В друго време той би бил друг — през 90-те години, години на народническо-социалистически увлечения, той става социалист. Нищо чудно няма в това, че един такъв младеж, с горещ темперамент, какъвто е той, е особено опиянен от факта, че получава „Социалдемократ“ по особен начин. Книжката му се дава тайно — значи, той ще трябва да се крие и ще има всякога нещо да скрива. Социалистите се преследват — значи, и той ще бъде преследван. Обикновеният, спокойният, еснафският живот отлита — настъпва нов, пълен с таинственост и риск, обречен в служба на едно велико дело. Яворов е от ония хора на постоянно вътрешно напрежение, които трябва да живеят с най-силното, което времето им предлага. „Аз не живея — аз горя“ — така определя той своя духовен, винаги интензивен, живот. Въздух за подобно „горение“ по онова време можеше да му даде само социалистическото движение.

Така става Пейо Крачолов социалист. И веднага започва усърдно да чете социалистическа литература. Страстното четене, желанието да се натрупат знания е било винаги отличително качество на младежите социалисти. Един негов съученик си спомня, че Яворов много четял: „До късно през нощта той беше над книгата“. Според същия съученик той владее много добре теорията на социализма и умее да спори добре. Дали наистина е било така, не може да се провери (всички младежи идейници обичат да спорят). Но че той се е увлякъл страстно от идеите на социализма и че е проявявал и външно невъздържаността на новопосветения, показват някои спомени на неговите близки. Така след като се върнал от Пловдив „горещ социалист“, той се скарал веднаж с баща си и в раздразнено състояние му викал: „Не напразно вие имате тази вечер толкова за ядене, а някъде просто гладуват!“ Водел си и дневник, дето отбелязвал своите нови мисли и чувства. На едно място в него писал: „Аз вярвам в бог Соца“ (социализма). За съжаление строгият баща на младия социалист намерил дневника и го изгорил. Че чувството за социална справедливост у младежа Яворов е било силно развито и се е бунтувало, че той не е могъл спокойно да гледа неравенството между хората, личи и от неговите собствени признания: „Майка ми е разправяла — изляза на хорото, виждам продавачи и вечерта, като се върна, питам: справедливо ли е, когато другите играят и се веселят, да не знаем тия хора не са ли гладни“.